

Faglig Forum for Formannskapssekretærer

Kommunal og regionaldepartementet

Postboks 8129 Dep

0032 Oslo

Jevnaker 30.08.2010

Høring – etablering av sentral valgenhet – DIFI-rapport 2010:3

Kommunene har ansvaret for gjennomføring av valg i Norge. For at kvaliteten på valg gjennomføringen fortsatt skal være god og like god i alle kommuner, er det viktig at det er et støtteapparat som kan bistå i forhold til felles rammeverk, lovtolkning og andre spørsmål som dukker opp. Fylkesmannen har vært en slik innstans men med de lovendringene som er gjort de siste årene er de blitt svært perifer i forhold til valgavvikling. En sentral valgenhet vil kunne tjene som et nasjonalt kompetansesenter for valg, og dermed være dette støtteapparatet i tillegg til å planlegge og koordinere valgopplæring i Norge.

Den norske desentrale organiseringen av valget har sterke og svake sider. Det er uten tvil riktig at kommunene fortsatt skal ha ansvaret for avviklingen av valg, men det er positivt at departementet nå ønsker å styrke det sentrale apparatet rundt en del oppgaver, vi nevner nasjonalt valgadministrativt system, manntall, resultatrapportering og opplæring.

Rapporten konkluderer med at de nevnte oppgavene taler for en direktoratsrolle med høy kompetanse. Det er vi enig i. De sentrale oppgavene skissert ovenfor krever kompetanse innen IT, kommunikasjon og jus, i tillegg til det man kan kalle generell valgkompetanse.

Vi vil spesielt understreke viktigheten av en god kompetanse innen fagfeltet valg. Et støtteapparat på direktoratsnivå hvor ingen har erfaring fra praktisk valgarbeid vil gjøre det vanskelig både i forhold til innkjøp av valgmateriell og spørsmål fra kommunene. Når det gjelder IT-kompetanse, er dette viktig i forhold til sikkerhet rundt systemene.

Utvikling av valg skjer i stor grad gjennom forsøk i utvalgte kommuner. Dette krever stor grad av planlegging og koordinering, i samarbeid med kommuner og fylkeskommuner. I den forbindelse kan vi også nevne evaluering og opplæring som to områder der et samarbeid mellom sentrale og lokale aktører er viktig. Valgforum er nevnt som en mulig samarbeidspartner for en sentral valgenhet, og det høres veldig bra ut.

Vi er mer skeptisk til et mellomledd mellom kommunene og en sentral valgenhet. Erfaringen de siste årene med fylkesmannen som mellomledd er ikke bra. Når det gjelder valg har kommunene i stor grad behov for raske svar når de er usikre på noe. Fylkeskommunene har andre oppgaver enn kommunene og vil ikke være et naturlig mellomledd.

Når det gjelder andre oppgaver en slik sentral valgenhet kan ha, så er det nærliggende å be om at det vurderes en knytning mot kirkevalg. Valgkompetanse er viktig uansett hvilket valg det er snakk om. Vi ser det derfor som naturlig at valgenheten samarbeider nært med både sametinget og de som organiserer kirkevalget.

Oppgavefordelingen mellom departementet og valgenheten er godt drøftet i rapporten, og vi har ingen merknader til den. Vi støtter hovedtanken om at flest mulig oppgaver overføres til enheten, samtidig som KRDs styringsbehov ivaretas.

Egen klagenemnd er et prinsipielt fornuftig forslag som vi støtter. Valgenheten kan med fordel være sekretariat for denne klagenemnda.

Lokalisering

Vi forutsetter at denne virksomheten legges utenfor Oslo, jfr. Stoltenberg-regjeringens politiske plattform av oktober 2009. Når det gjelder konsekvenser ved utflytting så vil disse være de samme uansett hva man flytter ut fra Oslo, men vi er ikke nødvendigvis enig i alt som står i rapporten. Det er vel for eksempel ikke slik at all riksmmedia befinner seg i Oslo og kun i Oslo? Vi viser her til argumentet nærhet til riksmmedia.

Det vil også være slik at om reisekostnadene kanskje blir større til Oslo så vil de bli mindre til kommuner og fylkeskommuner utenom østlandet. Sametinget er som kjent lokalisert i Karasjok og det vil vel også være et samarbeid med dem selv om ikke dette er nevnt i rapporten?

Når det gjelder tap av nøkkelpersonell skjer selvfølgelig dette i større eller mindre grad når arbeidsplassen flytter fysisk – enten dette skjer ved sentralisering til Oslo eller utflytting fra Oslo.

Utflytting av statlige arbeidsplasser er et politisk ønske, og må gjelde hele landet. Det kan derfor ikke være et kriterium for stedsvalg at det f.eks er direkte togforbindelse til Oslo. Det kan heller ikke være et kriterium at utflytting av statlige arbeidsplasser kun skal skje til steder som har universitet eller høyskoler. Studentene kommer fra hele landet inn til universitet, og det må være et mål å øke formell kompetanse også på steder og i kommuner som ikke har universitet og høyskole lokalisert i sitt miljø i tillegg til å bidra til et bedre jobbmarked for studenter som ønsker å flytte tilbake til heimsplassen igjen.

Når det gjelder mulighet for samlokalisering bør det tenkes kreativt. Mange kommuner og steder har i dag små statlige kontor. Det gjelder for eksempel NAV, ligningskontor, politi og fylkesmannsembete som har kontorer i mange kommuner.

Faglig forum for formannskapssekretærer ser positivt på at det opprettes et statlig støtteapparat i valgsammenheng. De siste årene har utviklingen mot mindre oppgaver for fylkesmannen i forhold til valg og få leverandører på dataprogram gjort at en sentral valgenhet ønskes velkommen.

Med vennlig hilsen
Styret i Faglig forum for formannskapssekretærer

May-Britt Mayer Johnsen
Leder

Rigmor Jensen Leknes
Nestleder

Faglig Forum for Formannskapssekretærer

Kommunal- og regionaldepartementet
Postboks 8129 Dep

0032 OSLO

Jevnaker, 30.08.2010

Høring – forslag til endringer i valgloven.

Styret i Faglig Forum for Formannskapssekretærer har følgende kommentarer/merknader til høringen:

Følgende merknader/kommentarer fremkommer av saksframlegget.

Kap. 2.4 – omhandler evaluering av legitimasjon.

Faglig Forum for Formannskapssekretærer (FFF) mener departementet har gjennomført gode informasjonskampanjer knyttet til legitimasjon, noe vi mener har bidratt til å gjøre velgerne mer bevisst på at de må ha med legitimasjon. FFF mener det fremdeles er viktig å ha et sterkt fokus på kravet til legitimasjon og støtter departementets syn om fortsatt å ha fokus på dette kravet.

FFF forutsetter at både stemmestyremedlemmer og valgfunksjonærer er stemmemottakere i lovens forstand.

Kap. 2.5 tilrettelegging for funksjonshemmede

Muligheter for å stemme hjemmefra vil gi økt tilgjengelighet for funksjonshemmede, og FFF er fornøyd med at det er startet forsøk med hjemmestemming.

Økt fokus på tilgjengelighet for funksjonshemmede, har bidratt til at kommunene har blitt mer bevisste på å tilrettelegge sine valglokaler slik at disse blir tilgjengelige for alle med ulike funksjonshemninger. Til tross for dette, gjenstår mye arbeid før alle valglokaler er optimalt tilrettelagte. Derfor er det viktig at det fremdeles fokuseres på økt tilgjengelighet både inne i valglokalene og utenfor/umiddelbar nærhet av disse (parkeringsplasser m.m.).

Mange kommuner leier lokaler (forsamlingshus) i sine kretser. Mange av disse har ikke en universell utforming. Disse bygningene eies som regel av lag og foreninger. Selv om plan og bygningsloven gir hjemmel for å gi forskrifter om oppgradering av eksisterende bygninger rettet mot allmennheten til en standard tilsvarende universell utforming, vil dette innebære utgifter som lag og foreninger i mange tilfeller ikke har. Det vil også være urimelig om kommunene pålegges å foreta disse utbedringene. Fokuset må i disse tilfellene rettes mot lag og foreninger slik at lokalene på sikt blir universelt utformet, ikke bare på grunn av valg men også annen bruk der allmennheten har adgang. Det bør igangsettes tiltak som gjør at lag og foreninger har mulighet til å oppgradere bygningene til en standard som oppfyller lovens krav til universell utforming snarest mulig.

Mye av fokuset har vært rettet mot valglokaler og materiell for blinde og svaksynte. Tilgjengeligheten til valglokalene er viktig men fokuset må også i sterkere grad rettes

mot valgavlukker og materiell slik at dette utformes på en måte som ivaretar alle funksjonshemninger. Fokuset må også rettes mot forhold utendørs for eksempel parkeringsmuligheter o.a. som har stor betydning for funksjonshemmede.

Designløsning for valgutstyr, grafisk profil og stemmesedler er et viktig bidrag i tilretteleggingen og bør kontinuerlig videreutvikles. Det er viktig at designløsningen markedsføres og at kommunene oppfordres til å benytte denne.

Kap. 2.7 Forhåndsstemmegivningen

Pkt. 2.7.2 Tidligstemmeordningen

Ordningen med tidligstemming er en måte å utvide den ordinære forhåndsstemmeperioden på. Siden det ikke kreves noen form for dokumentasjon for fravær i ordinær forhåndsstemmeperiode eller på valgdagen(e), vil det antagelig etter hvert som ordningen får tid til å utvikle seg og blir mer kjent blant velgerne, bli mer og mer ressurskrevende for kommunene. Uansett hvor enkel ordningen er, må kommunene ha en beredskap på plass for å ta imot forhåndsstemmene og rutiner for mottak og oppbevaring.

Dersom det blir mulighet for å stemme hjemmefra, vil behovet for en lengre forhåndsstemmeperiode bli mindre.

FFF er ikke enig med departementet i at det uproblematisk at stemmesedlene ikke foreligger til tidligstemmegivningen tar til. Særlig gjelder dette stemmesedler til kommunestyrevalg, der det for mange er viktig å gi personstemmer.

Pkt. 2.7.3 Steder for forhåndsstemmegivningen

FFF slutter seg til departementets uttalelse om at det bør være opp til de enkelte valgstyrene, ut fra lokale forhold, å beslutte hvor forhåndsstemmegivningen skal foregå. FFF støtter synspunktet om at det er viktig at det legges til rette for forhåndsstemming der velgerne ferdes. Det er positivt om man kan få til ulike arenaer å holde forhåndsstemming på, men man må være varsom slik at forhåndsstemmingen og valgkamp holdes adskilt (ikke holdes på samme sted/lokaler).

Pkt. 2.7.4 Åpningstider ved forhåndsstemmemottak.

FFF støtter departementets uttalelse om at åpningstidene bør være tilpasset de lokale forholdene. Dette ut fra store variasjoner i kommunene i behovet for å holde åpent utover ordinær arbeidstid.

I tillegg til å holde åpent på servicetorgene/kommunehuset og de lovbestemte stedene, bør kommunene oppfordres til å vurdere andre steder å holde forhåndsstemming på ut fra lokale forhold. Bibliotek kan være en mulighet, videregående skoler kan være en annen. Som oftest holder bibliotekene kveldsåpent enkelt dager i uke og også noen steder på lørdager. Dette kan i noen kommuner dekke behovet for å ha langåpent og lørdagsåpent hele eller deler av perioden.

Det er imidlertid viktig å ha et fleksibelt regelverk rundt mottak av forhåndsstemmer av hensyn til evt. pendlere. Et fleksibelt regelverk der det er opp til valgstyrene å fastsette steder og tider for forhåndsstemmegivningen ut fra lokale forhold, gir det beste tilbudet til velgerne. Ved fastsettelse av åpningstidene kan for eksempel valgstyret fattet vedtak om at ”Utover ordinær arbeidstid, gis forhåndsstemmemottakerne anledning til å inngå avtale om mottak av forhåndsstemmer i servicetorget”. Et annet kan være at valgstyrets leder kan gis fullmakt til å utvide åpningstiden ved behov.

Pkt. 2.7.5 For sent innkomne forhåndsstemmer.

Det er bra at departementet har fokus rettet på kontakten med Posten, men fokuset må også rettes i større grad på valgforskriftens § 27 (7) og (8). Det vises til FFFs kommentarer under 10.1.1.

Pkt. 2.7.6 Feil ved avkryssing i manntallet

Det er viktig å ha gode rutiner ved godkjenning av forhåndsstemmegivningene. Ved bruk av valgprogram, er det lagt til rette for at forhåndsstemmene registreres og rapporter over mottatte forhåndsstemmer kan ”kjøres”. Ved godkjenning av stemmegivningene, kan en rutine være at den registrerte forhåndsstemmegivningen sjekkes mot valgkortet. Deretter skilles valgkort og stemmeseddelkonvolutt dersom stemmegivningen er i orden. Det skal på den måten være mulig å fange opp dersom en stemmegivning er feilregistrert. Det skulle derfor være helt unødvendig å sortere valgkort og stemmeseddelkonvolutter alfabetisk. Å sortere valgkort og stemmeseddelkonvolutter alfabetisk vil være svært tidkrevende. Dessuten kan man ikke være sikker på at valgkort og stemmeseddelkonvolutt ligger i riktig rekkefølge dersom man må gå tilbake for å finne igjen stemmegivningen.

Kap 2.8 Valgingsstemmegivningen

Pkt. 2.8.1 Antall valgdager

Prinsippet i det demokratiske systemet er at flertallets stemmer er det som gjelder. Dette prinsippet bør man verne om. FFF stiller seg undrende til at det er innført en lovendring som betyr at det er mindretallsvedtaket (dersom det får minimum 1/3 av stemmene) som gjelder

Pkt. 2.8.2 Antall valglokaler og valgtingets åpningstid

FFF viser til kommentar til pkt. 2.8.1.

Pkt. 2.8.4 Logistikk i valglokalene på valgdagen

Logistikken i valglokalet er viktig, men det burde være unødvendig å lovbestemme dette. Det bør være tilstrekkelig å fokusere på dette ved opplæring og/eller presisering i valghåndboken. For å unngå kø-dannelser i størst mulig grad, er det en forutsetning at organiseringen av valglokalet er slik at man får en god gjennomstrømning og at alle funksjoner er besatt. Det vil allikevel være lokale variasjoner som gjør at det kan være ulike behov for hvordan dette løses.

2.9 Maskinell opptelling av godkjente stemmesedler.

Her fokuseres på rutine rundt maskinell opptelling. Opplæring i bruk av telleløsningen er viet en god del oppmerksomhet, både fra leverandør og ved intern opplæring. Departementet presiserer at det er viktig at kommuner og fylkeskommuner forbereder seg grundig til selve opptellingen, og at dettes gjøres ved å gjennomføre tester i forhold til telleresultat ved tidligere valg. Kommunene må ha kritiske gjennomganger av rutiner og prosedyrer og ha reserveløsninger for telling dersom uhellet er ute.

FFF støtter dette.

2.10 Risiko- og sårbarhetsanalyse for valggjennomføring

Fokus på risiko- og sårbarhetsanalyse var ett tema på valgforums opplæringskonferanse i forkant av stortingsvalget i 2009. Det førte til at dette ble et tema i enkelte kommuner ved siste valg. Også trusselen om pandemi ved siste valg, førte til at det ble iverksatt enkelte tiltak på området, særlig i forhold til beredskap på personellsiden, men det er også mange andre kritiske faktorer i et valg. Det er derfor viktig at temaet risiko og sårbarhet blir viet større oppmerksomhet i tiden fremover, og bør være et tema under opplæringen av valgmedarbeidere.

2.11 Evaluering av designløsning for valgutstyr, grafisk profil og stemmesedler.

Jfr. kommunens merknad til pkt 2.5. Designløsningen må markedsføres overfor kommunene og bør oppfordres til å benytte den.

2.12 Valgopplæring

For å nå målet som sikrer en rasjonell, effektiv og korrekt valgavvikling, er det viktig at det gis opplæring på alle trinn i valgavviklingen. Det må gis opplæring fra statlig hold, på regionnivå og lokalt. Opplæring er viktig både for nye og for erfarne valgmedarbeidere, for valgstyrer, stemmestyrer og øvrige valgmedarbeidere.

2.13 Informasjon til velgere.

Informasjonskampanjen departementet gjennomførte var god og vi har registrert at den ble lagt merke til av våre velgere.

2.14 Tilskuddsordningen

Informasjon ved valg er viktig og støtter ordningen.

2.18 Kirkevalget

FFF mener det bør være bedre informasjon rundt kirkevalget og det må klart fremgå at det er to forskjellige valg og hvem som har ansvaret for hva.

3.3.2.8 Legitimasjon

FFF støtter departementets syn om at det ikke er behov for lov- eller forskriftsendringer.

4 Regler for manntall

§ 2-5 foreslås endret til:

Folkeregistermyndigheten skal *selv, uten hinder av lovbestemt taushetsplikt*, på hensiktsmessig måte stille til disposisjon for valgmyndighetene opplysninger om hvem som skal innføres i manntallet i kommunen. *Folkeregistermyndigheten skal selv, uten hinder av lovbestemt taushetsplikt, stille til disposisjon for valgmyndighetene et uttrekk av folkeregisteret basert på stemmerettsvilkårene pr. 1. april i valgåret:*

FFF er svært positive til planene om etablering av et sentralt valgdatasystem som skal forvaltes og driftes av statlige myndigheter. FFF er også svært positive til at det etableres et permanent manntall som distribueres til kommunene.

FFF slutter seg til forslaget til endring av valgloven § 2-5.

5 Stemmesedler.

5.2 Om framgangsmåten for rettinger på stemmesedlene.

Det er viktig at stemmesedlene er utformet på en slik måte at velgerne forstår på hvilken måte man kan rette seddelen på. Et annet moment er at den må utformes slik at den ikke blir feiltolket dersom elektronisk optelling foretas.

5.3 Om utbytting av stemmesedler under optellingen.

FFF mener departementet må få til en scannerløsning som skanner alt av stemmesedler og som fjerner behovet for utbytting av stemmesedler.

7. Frist for innlevering av listeforslag.

I kapitlet omtales fristen for innlevering av listeforslag og om fastsatte regler for fristberegning. Departementet har vurdert følgende problemstillinger:

På bakgrunn av disse vurderingene, foreslår departementet følgende endringer:

§ 6-1 første ledd første punktum skal lyde:

(1) Fristen for innlevering listeforslag er 31. mars kl 12 i valgåret

§ 6-5 andre punktum skal lyde:

Erklæring om tilbakekalling må være innlevert senest 20. april kl 12 i valgåret.

FFF støtter departementets syn på at det bør settes en frist for innlevering av listeforslag innenfor rammen av vanlig arbeidstid og siden 31. mars kan falle på en onsdag før skjærtorsdag bør tidspunktet tilpasses dette i forhold til at det er vanlig at kontortiden denne dagen er kortere. Departementets forslag om å sette tidspunktet til kl 1200 vil ikke by på noen utfordringer.

Innleveringsfristen løper ut på lørdag.

Departementet vil foreslå at valgloven § 15-5 (1), (2) og (3) endres slik at lørdager og helligdager likestilles når det gjelder beregning av frister etter loven.

FFF støtter forslaget.

8 Plikt til å stille til valg (ombudsplikt)

Departementet foreslår at § 3-4 første ledd ny bokstav d) skal lyde:

Den som ikke er medlem av et registrert politisk parti og som avgir erklæring om at listeforslaget representerer et politisk syn som er i strid med egen politisk overbevisning og

Nåværende § 3-4 første ledd bokstav d) blir ny bokstav e)

FFF støtter forslaget.

9 Bør listekandidater utelukkes fra valg til stemmestyrer og valgstyrer?

Flertallet i styret i FFF mener det bør fastsettes regler som begrenser listekandidaters valgbarhet og mulighet for å tjenestegjøre som stemmestyrer og valgfunksjonærer.

10 Forsegling. Oppbevaring og transport av valgmateriell.

10.1.1. Tidligstemmegivningen og ordinær forhåndsstemmegivning.

Departementet foreslår at:

§8-4 femte ledd skal lyde:

(5) Valgurner som brukes ved forhåndsstemmegivningen innenriks skal være forseglet.

Når det gjelder forhåndsstemmer som skal sendes til andre kommuner, er det tidligere i høringsnotatet kommentert at forhåndsstemmer kommer for sent fram, jfr. kap 2.7.5. En årsak kan være at disse blir lagt i ei forseglet urne og ikke videresendt umiddelbart som de blir avgitt. Det bør derfor vurderes om det er hensiktsmessig om stemmemottakeren, bør legge disse i en konvolutt med oversendelse til rett valgstyre som a-post umiddelbart i stedet for å legge den i ei forseglet urne. Ved at forhåndsstemmen som skal sendes til andre kommuner først skal legges i ei forseglet urne som senere må åpnes og sendes, fører til forsinkelse i prosessen. Når først en stemmegivning er lagt i ei urne bør man ha en rutine som

sikrer at ingen andre enn valgstyret eller valgansvarlige kan åpne forseglede urner som er benyttet til forhåndstemmemottak.

FFF foreslår derfor at § 8-4 femte ledd, endres til å lyde:

5) Ved mottak av forhåndsstemmer fra velgere i egen kommune, skal valgurner som brukes være forseglet.

Dette stiller kommunene fritt til hvilke rutiner de skal ha for oversendelse av forhåndsstemmer til andre kommuner.

10.1.2 Stemmegivning på valgdagen

FFF er enig i synspunktene om at det vil gi høyere sikkerhet dersom valgurnene forsegles og tømning blir unødiggjort ved å ha tilstrekkelig antall tomme valgurner. FFF støtter forslag om forsegling av valgurnene (som brukes) under stemmegivningen på valgdagen(e)

11 Overlevering av valgmateriell

Rutiner for overlevering av materiell vil være varierende fra kommune til kommune og fra fylke til fylke ut fra ulike forhold som for eksempel forsendelsesmåte. Det vil også ha en viss betydning om hva det skal kvitteres for mottak av (om det er antall kolli eller det faktiske innholdet). Behovet for hvilke kontrollrutiner man skal ha, utover det som er bestemt i lov og forskrift, vil variere fra kommune til kommune og fra fylke til fylke. Derfor anbefaler FFF at det ikke innføres ytterligere krav til dokumentasjon.

12 kretsopptelling og kretsinnrapportering

FFF støtter departementet i at det ikke bør innføres en ordning med kretsvis opptelling og innrapportering.

Ved innføring av E-valg vil det bli større og bedre muligheter for rapportering kretsvis uten at dette fører til merarbeid for kommunene. Denne utviklingen følges med spenning av FFF.

Vennlig hilsen

Faglig Forum for Formannskapssektører

May-Britt Mayer Johnsen
Leder

Rigmor Jensen Leknes
Nestleder